

Miera latencie korupčnej kriminality

Anotácia: Autor aj v rámci historického exkurzu charakterizuje štátnu správu ako objekt, v ktorom sú registrované kriminálne korupčné aktivity. Podľa názoru autora uvedené poznanie musí byť využívané pri konštituovaní štátnej správy.

Kľúčové slová: Korupcia – náhodná, ekonomická, politická, spontánna, organizovaná, klientelizmus, lobing, štátna správa, verejná správa, miera latencie.

Charakteristika korupčnej kriminality

Čo je korupcia? Zo slovníka cudzích slov – korupcia (z lat. – skazenosť, úplatkárstvo, predajnosť, podplácanie, predajnosť verejných a politických činiteľov)¹.

Zo zachovaných historických prameňov je zrejmé, že tento spôsob správania sprevádza ľudí od antiky až po dnešok, a to za výskytu stále nových foriem. „Korupcia ako protispoločenská komunikácia logicky vznikala súbežne so vznikom vyššej organizácie spoločnosti, teda so vznikom štátu. Možno ju zaznamenať už v začiatkoch dejín faraónov v Egypte, v gréckych mestských štátoch i v antickom Ríme za republiky a hlavne v období po jeho páde, nie je teda plodom formy vlády či spoločenského usporiadania.“²

Už aj z týchto historických údajov je možné konštatovať, že úplné potlačenie a vymazanie korupcie zo spoločenského života sa asi nikdy nepodarí uskutočniť. Je to tak preto, lebo snaha o také formy správania, ktoré zabezpečia ľahšie dosiahnutie cieľa určitou formou diskvalifikácie iného subjektu, bez nutnosti dodržiavania stanovených pravidiel, je prirodzenou súčasťou ľudskej povahy. Aj z tohto dôvodu je tejto problematike venovaná účelová pozornosť zo strany rôznych subjektov, napríklad tých, ktoré sa rozhodli tento spôsob kriminálneho správania využiť na úkor iných, resp. tých, ktoré chcú tieto kriminálne praktiky eliminovať a pod.

Ako je to aj pri iných druhoch kriminality, policajná prax to permanentne dokazuje, že vykonanie účinných kontrolných mechanizmov korupcie si vyžaduje jej presnejšie definovanie. V podmienkach Slovenskej republiky v tejto oblasti existuje zásadný deficit teoretického rozpracovania a poznania. Príčinou uvedenej reality je existujúca rôznorodosť foriem korupcie v rôznych sociálnych, ekonomických a iných súvislostiach, ktorá viedla k tomu, že zaostávajú výsledky teoretického rozpracovania, pretože ich prebehla samotná existencia korupcie v najširších súvislostiach.

Vykonanou analýzou názorov na samotnú podstatu korupcie (nielen v Slovenskej republike) je možné dospieť k záveru, že laické chápanie korupcie je veľmi široké: zahŕňa prakticky akékoľvek konanie jednotlivca, z ktorého má určitú, hoci aj nepatrnú výhodu voči jednotlivcovi (spoločnosti) a na úkor jednotlivca (spoločnosti).

Zložitejšia situácia pri vymedzovaní podstaty korupcie je medzi renomovanými odborníkmi. Aj preto autor v súlade so sledovanými cieľmi tohto príspevku pomerne kriticky a selektovane uvádzané len niektoré z nich.

„Podľa I. Bayera existuje všeobecné vymedzenie podmienok, za ktorých je možné určité konanie považovať za korupciu:

- *musí existovať nositeľ verejnej funkcie alebo taká skupina, ktorá je súčasťou štátneho sektora,*

¹ IVANOVÁ, M., MANÍKOVÁ, Z. *Slovník cudzích slov*, SPN, Bratislava 1983, s. 489.

² PROTIVINSKÝ, M. Politické dôsledky korupcie, In *Kriminalistický zborník*, 1996, roč. XL., č. 2/1996, 96 s.

- *musí dôjsť k porušeniu štátom určených noriem alebo iných princípov správania,*
- *toto porušenie noriem musí byť honorované určitou výhodou alebo ponukou,*
- *porušenie povinnosti musí byť vykonávané vo forme zvýhodňujúceho konania alebo neuskutočnenia znevýhodňujúceho konania vo vzťahu k občanovi, ktorý platí, resp. úplatok poskytuje“³.*

V „Národnom programe boja proti korupcii“ je tento fenomén charakterizovaný ako „systémová chyba, ktorá pramení z nedostatkov vo formálnych pravidlách (zákonných a nezákonných noriem), ktoré regulujú činnosť verejného sektora, a z nedostatkov v neformálnych pravidlách, teda pokrivení v hodnotových a osobnostných orientácií ľudí.“⁴

IX. Kongres OSN v Káhire v roku 1995 definoval korupciu takto: „Úplatkárstvo alebo iné správanie vo vzťahu k osobám, ktorým bola zverená zodpovednosť vo verejnom alebo súkromnom sektore, ktoré porušuje ich povinnosti vyplývajúce z ich postavenia verejného činiteľa, súkromného zamestnanca, nezávislého agenta a smeruje k získaniu nepatričných výhod akéhokoľvek druhu pre neho samého alebo pre iných.“⁵

Radou Európy v júni 1994 bola korupcia definovaná ako „správanie osôb s verejnými a súkromnými úlohami, ktoré porušujú svoje povinnosti, aby získali neoprávnené výhody akéhokoľvek druhu“.

Podľa názoru autora tejto štúdie (ďalej len autor), ku ktorému dospel analýzou uvedenej charakteristiky, je možné konštatovať, že aj napriek jej stručnosti (výrokovej časti) pomerne presne vystihuje podstatu tohoto fenoménu.

Vzhľadom na sledované ciele, predovšetkým z pohľadu jej využiteľnosti (odhaľovanie trestných činov korupcie), uvedenú charakteristiku je potrebné doplniť o jej ďalšie typické črty. Akceptáciou tohto prístupu je možné poukázať na základné aspekty korupcie a nachádzať i prostriedky a predpoklady na jej eliminovanie.

Autorom uvádzané tézy korešponujú s výsledkami, ku ktorým dospeli výskumom korupcie renomovaní odborníci u nás i v zahraničí. Napr. podobné stanovisko v tejto veci zaujal aj Hans-Ludwig Zachert.⁶

1) Zdá sa, že neexistuje žiadna oblasť, kam by nemohla preniknúť korupcia.

Z vedeckého poznania, ktoré je výsledkom realizovaného výskumu, je možné konštatovať, že dnes spoločnosť žije v období stúpajúcej korupčnej aktivity. Uvedenú konštatáciu je možné obhájiť historickým exkurzom do názorov, v ktorých obsahu sa riešia otázky, resp. zistenia, prečo a kedy nastupuje korupcia v koncentrovanej podobe. V danom prípade sa vychádza z porovnania názorov odborníkov k tejto skutočnosti, ktoré sú klasifikované do troch relatívne samostatných konštatácií:

- *v minulom období, keď korupcii nebola venovaná náležitá pozornosť, sa vychádzalo z mylnej predstavy, že korupcia bude miznúť tak, ako bude dosiahnutý životný štandard, ktorý existuje vo vyspelých demokraciách a ekonomikách,*
- *existujú názory na funkciu korupcie, čo sa prejavuje predovšetkým v tom, že čo vzniká v spoločnosti, má zmysel len vtedy, ak z toho plynie nejaký úžitok, (podľa tejto predstavy pripadá pozitívna úloha aj na trestnú činnosť, v tomto smere sa stráca hľadisko spoločenského záujmu),*

³ ZAJAC, P. *Prejavy korupcie v Policajnom zbore Slovenskej republiky a možnosti jej predchádzania*, Zborník z teoreticko-praktického seminára: *Organizovaná kriminalita a korupcia ako jedna z jej foriem*, Bratislava: Akadémia PZ, 1996, 37 s.

⁴ Národný program boja proti korupcii vyhlásený na 106. zasadnutí vlády SR dňa 21. 6. 2000, Bratislava 2000, 5 s.

⁵ Národný program boja proti korupcii vyhlásený na 106. zasadnutí vlády SR dňa 21. 6. 2000, Bratislava 2000, 1 s.

⁶ ZACHERT, H. L. *Korruption in der öffentlichen Verwaltung – Lagebild und Bekämpfungsansätze*,

- *pozitívnejšie názory sa prejavujú u tých autorov, ktorí sa nezameriavajú len na takýto úžitok korupcie, ale aj na jej príčiny. Tento názor má svoje prednosti najmä v tom, že sa v ňom vynárajú otázky, prečo a ako sa prejavujú nové formy korupcie, čo samozrejme potvrdzuje jej existenciu v určitej kvantite a kvalite.*

Homogenizáciou uvedených názorov je možné korupciu chápať ako prejav prirodzenej ľudskej vlastnosti obchádzať oficiálne pravidlá vo svoj prospech, schopnosť inštitúcií korupciu potlačovať a brániť sa proti nej, čo je indikátorom kvality príslušných inštitúcií a celého inštitucionálneho systému.

Zahraničné skúsenosti z riešenia tejto problematiky ukazujú, že ani v súčasnej dobe nebude možné poskytnúť recepty na to, aby boli v požadovanom rozsahu zvládnuté nové prejavy korupcie.

2) **Korupcia nie je novým javom kriminality,** v latentnej forme existovala vždy. Analýzou jednotlivých postupov pri vykonávaní rozhodovacích konaní je skoro vždy možné naraziť na celú reťaz korupčných prejavov, tzv. láskavostí, zvýhodnení, prekračovaní kompetencií, neplnenie si povinností, porušovanie zákona, ktoré sa uskutočňuje za väčšie alebo menšie protihodnoty. Z uvedeného vyplýva, že **korupcia nie je ojedinelý jav, ani nahromadenie poľutovaniahodných jedinečných prípadov, ale systém.**

Z pohľadu vývoja korupcie v štátnom mechanizme je možné ju rozčleniť na štádium:

- **náhodnej korupcie,** v dôsledku ktorej nedochádza k zlyhaniu kontrolných mechanizmov a korupčné prípady sú len výnimočné,
- **spontánne regulovanej korupcie,** kde počas zlyhania kontrolných mechanizmov táto prestáva byť v ojedinelých príležitostných korupčných konaniach a korupcia sa úplne stáva pravidlom v celých oblastiach spoločenského života,
- **organizovanej korupcie,** kde v dôsledku snaženia víťaziť nad konkurenciou dochádza k inštitucionalizácii korupcie (organizovanie korupčných reťazcov má podobu delby práce a korupčné transakcie sú závislé od spleť sociálnych väzieb, ktoré siahajú až do najvyšších miest štátnej správy a politiky, veľký vplyv sa prejavuje v klientskych sieťach, ktoré majú značný podiel na inštitucionalizácii korupcie, čo je jedna z foriem organizovaného zločinu),
- **systémovej korupcie,** keď symbióza klientskych sietí a štátnych inštitúcií dosahuje svoj vrchol (je už tak zapracovaná do systému, že štátne inštitúcie a politika už bez nej nemôžu fungovať, je garantovaná a podporovaná štátom a vzniká korupčný štát).⁷

Eligio Resta z Talianska na medzinárodnej konferencii o korupcii, ktorá sa konala 28. – 30. 11. 1996 v Lecce (Taliansko),⁸ varoval pred nebezpečnou situáciou, ktorá spočíva v tom, že korupcia zamorí systémy a v dôsledku toho fakticky existujú dva štáty v štáte: jeden oficiálny a druhý, ktorý funguje na základe korupcie. Okrem iného uvádza: „Oficiálni politici nevládnú, ale vládne niekto, koho ani nevidíme a kto podplatenú časť oficiálnych úradníkov alebo činiteľov ovláda. Vytvára sa tak vlastná subkultúra, ktorá má i svoj tajný jazyk.“ Uvedené konštatovanie je výstižné a veľavravné.

⁷ Porovnaj: ČENTEŠ, J., PAVLOVIČ, J. Právna úprava korupcie, In *Korupcia v Policajnom zbore a iných oblastiach spoločenského života*, Bratislava : Akadémia PZ, 18 – 19 s.

⁸ Zborník zo seminára „Korruption“, konaného 28. – 30. marca 1995, Münster, s. 23 – 44. „Sociálna ochrana korupcia, ochrana verejnej správy a nezávislosť justice“; usporiadatelia: Medzinárodná organizácia sociálnej ochrany (ISSD), Centro studio Giuridici v Lecce, Národné centrum prevencie a sociálnej ochrany (ODS) v kooperácii s OSN – sekciou prevencie a trestnej justície, pod záštitou ministerstva spravodlivosti. – závery publikované v *Kriminalistike* č. 3/1997 s. 257 – 261.

Ak je korupcia skúmaná v historickom kontexte, je možné zistiť, že korupcia ako protispoločenské konanie logicky vznikala súbežne so vznikom vyššej organizácie spoločnosti, teda so vznikom štátu. Je možné ju zaznamenať už v počiatkoch dejín v Egypte, v gréckych mestských štátoch i v antickom Ríme za republiky a hlavne v období po jej páde. Latinské príslovie „do, eh des – teda dávam, aby si dal“ výstižne vystihuje podstatu javu, nie je teda problém formy vlády či spoločenského usporiadania.

Ako skutočný problém sa korupcia začala prejavovať až v dobe, keď vznikla moderná delba práce, na jej základe sa konštituoval moderný ekonomický a politický systém (nesporne to zodpovedalo a zodpovedá zmenenej hodnotovej orientácii a novej situácii). Podľa Gerharta W. Ditzsa „*individuálne snahy a zisk, súkromné podnikanie a neobmedzená súťaž sa stali morálnymi činnosťami. Nová ekonomická filozofia, kodifikovaná moralistami, ako bol A. Smith, odrážala kalvínsku metafyziku, aj keď bola prezentovaná ako pozitívna veda. Viera v nekonečnú dobrotivosť neviditeľnej ruky napovedala, že agregátne výsledky sebecky zameraných indivíduí prinesú maximálny prospech najväčšiemu možnému počtu ľudí*“. Na doplnenie charakteristiky korupcie je možné ešte pripojiť citát z knihy „Cesta do nevoľníctva“ známeho liberálneho ekonóma F. A. von Hayeka: „*Morálka nie je vec vkusu. Je to veľmi potrebné, avšak nevítané obmedzenie hovoriace nám, ktoré veci, ktoré by sme radi robili, robiť nesmieme, ak máme udržať poriadok, od ktorého závisí prežitie väčšiny z nás. Predstava, že morálka je nástroj na to, aby sme dostali, čo si prajeme, je celkom chybná.*“⁹

Aj touto stručnou charakteristikou názorov renomovaných odborníkov na problematiku korupcie je dostatočne prezentované, že korupcia existuje už od čias staroveku ako jedna z najhorších a zároveň najrozšírenejších foriem správania, ktoré je nepriateľské k správe verejných vecí, ak mu podľaňnú štátni úradníci a volení predstavitelia.

Detailným poznávaním a skúmaním danej problematiky je možné zistiť, že v skutočnosti sa určité praktiky v určitých časoch a za určitých okolností považovali za vyjadrenie korupcie, zatiaľ čo práve tie isté praktiky boli v iných časoch a za iných okolností považované za zákonné, ak nie aj chvályhodné. V určitých obdobiach histórie sa niektoré zakázané praktiky považovali za prípustné (napr. prijímanie tzv. „pozorností“ štátnymi úradníkmi za výkon úkonov, ktoré neboli v rozpore s ich povinnosťami ako úradníkov), alebo tresty za ne boli buď veľmi malé, alebo sa všeobecne neaplikovali. Prirodzene s plynutím času zvyky, ako aj historické a geografické okolnosti, v zmysle zvýšenej významnosti a pozornosti venovanej tomuto problému, podstatne zmenili citlivosť verejnosti na takého správanie.

Platnosť uvedených konštatácií je možné zistiť aj z definícií korupcie, ku ktorým dospeli rôzne svetové organizácie (niektoré sú uvedené v tejto časti monografie).

Korupcia v Slovenskej republike nie je javom vzniknutým po roku 1989. V období plánovaného hospodárstva sa však tento jav vyznačoval inými parametrami, vychádzajúcimi z reality existujúcej v tom čase, ktorá bola charakterizovaná silným centralizovaným riadením štátu a ekonomiky, ako aj narušením voľnej zmeny tovaru a z toho plynúcej nerovnováhy ponuky a dopytu.

Z tejto nerovnováhy sa odvodzuje teória tzv. „nedostatkovej ekonomiky“, ktorú popísal vo svojej dobe maďarský ekonóm Kornai. Nerovnováha na trhu takmer automaticky vyvolávala snahu po uspokojovaní potrieb privilegovanejších vrstiev spoločnosti za pomoci úplatku (a nemuselo vždy ísť o tzv. nedostatkový tovar či služby, mohlo ísť iba o úsporu času). Tento pomerne rozšírený jav je možné len ťažko nazvať korupciou, i keď najrôznejšie formy „všimného“ štátnym zamestnancom za nedostatkové komodity a služby – napr. pridelenie bytu, možnosť štúdia, devízový prísľub a pod. – sa k nej približovali. Inak povedané, išlo o úplatkárstvo, ktoré bolo cieleňé do určitých spoločenských skupín, a to

⁹ Pozri: prameň č. 3, s. 276

i mimo štátnej správy. Je možné konštatovať, že spoločenská nebezpečnosť tohto javu už preto, že išlo z hľadiska oboch strán o úkaz viac-menej jednorazový, konaný s cieľom získať jednotlivé výhody, komodity, služby a pod. nebola veľká, lebo nenapádala ani základy systému, ani základy ekonomiky. Preto tu nehovoríme o korupcii, ale o úplatkárstve.

Korupcia ako vyššia forma tohto javu sa bezpochyby stupňovala u nás až po roku 1989 v súvislosti s majetkovými transfermi, so vznikom súkromného vlastníctva a všeobecnou snahou obohatiť sa (čo vychádzalo a vychádza z celkovej spoločenskej klímy). Korupcia v súčasnosti je však podstatne nebezpečnejšia než úplatkárstvo v minulosti, a to najmä tým, že napáda samotné základy ekonomického a spoločenského systému, čo potvrdzuje celý rad odborníkov na danú problematiku.

3) Rozsiahle empirické skúsenosti o jave, akým je korupcia, momentálne nie sú k dispozícii. Aj napriek tomuto stavu je možné vysloviť záver, že **korupcia je neohraničený jav**. Príčinou je nielen veľká latencia prípadov, ale aj absencia vhodných diferencovaných spôsobov ich zachytenia. Korupcia ako jav nemáva mnohokrát obraz v presnom vymedzení skutkovej podstaty trestného činu.

Na základe informácií čerpaných zo zahraničnej literatúry a od odborníkov z praxe v Slovenskej republike možno konštatovať, že korupciu nie je možné ohraničiť, a to ani kvantitatívne, ani kvalitatívne. Vzhľadom na to, že „procesom boja proti korupcii okrem iného je a vždy bude aj zabezpečenie trestného postihu, musíme za korupciou vidieť konkrétne konania, ktoré naplňajú znaky skutkovej podstaty trestných činov uvedených v osobitnej časti Trestného zákona“.¹⁰

Spoločenské vedy, ako napr. sociológia, politológia, ekonómia, na rozdiel od vyššie spomínaného ponímania zužujú predmet svojho záujmu na sféru korupcie vo verejných a štátnych funkciách i úradoch.

Priestor bez práva a bez spravodlivosti, v ktorom platí „dávam, aby si dal“ na úkor tretej osoby alebo iných osôb, je práve tým priestorom, v ktorom sa korupcii v úzkom trestno-právnom zmysle môže dariť.

4) Na základe analýzy odhalených prípadov korupcie je možné konštatovať, že **vznik korupcie ovplyvňuje celý rad spoločenských príčin**.

Medzi odborníkmi prevláda názor, že dominantné postavenie medzi nimi majú ekonomické príčiny, ktoré (v súčasnosti) vyplývajú predovšetkým z:

- *nedokonalosti trhového hospodárskeho systému, lebo v globalizácii trhovej ekonomiky v medzinárodnom obchode bežne vzniká prevaha ponuky nad dopytom, a naopak, prevaha dopytu nad ponukou v medzinárodných investíciách a verejných objednávkach je korupcia v zmysle definície OECD sprievodným javom tejto nerovnováhy;*
- *toho, že korupcia sa najviac stáva bežnou tam, kde štát ovláda všetky (alebo rozhodujúce) časti ekonomického života. Ekonomickí odborníci vidia korene korupcie v tom, že je oddelené právo na kontrolu hospodárskej činnosti od práva na užívanie hotovosti vyplývajúcej z tejto aktivity. Všade totiž štát v tej či onej miere kontroluje hospodárstvo dohľadom nad súkromnými firmami a medzinárodným obchodom, v súlade s devízovými, daňovými a ďalšími predpismi. Takéto kontrolné právomoci majú reálne merateľnú ekonomickú hodnotu. Všade ju zatiaľ vykonávajú ľudia, a preto všade vzniká obava z možného zneužitia.*

¹⁰ BALÁŽ, P. Spoločnosť proti korupcii prostredníctvom trestnoprávných predpisov, In *Policajná teória a prax*, 1998, roč. VI, č. 3/1998.

Aj z týchto konštatácií vyplýva, že korupcia je problém starý ako ľudstvo samo a má veľa väzieb, súvislostí a príčin, ktoré určujú mieru jej rozšírenia. *Korupciu je možné považovať za sociálne správanie, ktoré je odklonené od noriem a hodnôt, ktoré štát potrebuje na svoje fungovanie.* Nemôže teda platiť, že korupcia nie je tam, kde sa nevypláca, ale malo by platiť, že štát má vytvoriť politické podmienky, ktoré zabránia tomu, aby sa korupcia vyplácala. Dnes, keď má každý ďalší prípad korupcie politickú dimenziu, si vždy uvedomujeme trojjedinú skutočnosť:

„Podplácanie je postup, korupcia je z neho vyplývajúci stav a z hľadiska pôsobenia navonok je to politický škandál.“¹¹

Bohužiaľ, rozšírenosť rozličných foriem korupcie sa u nás zvyšuje a tieto aj v medzinárodnom kontexte predstavujú jedno z najväčších rizík pre budúcnosť.

Podľa analýz Transparency International ďalej uvádzame situácie vytvárajúce podmienky na korupciu:

- *zlyhanie trhu, regulačné zásahy verejnej správy,*
- *existencia monopolu, hlavne spojeného so subjektívnym rozhodovaním,*
- *prevaha dopytu nad ponukou,*
- *vysoká miera zásahu štátu do ekonomiky,*
- *neuskutočnenie, resp. nedokončenie reforiem a rýchle zmeny bez legislatívneho dopracovania.*

a) Nedokonalosť formálnych pravidiel

- *neexistencia pravidiel (napr. pri udeľovaní licencií, garantovaní prístupu k informáciám),*
- *nefunkčnosť pravidiel,*
- *subjektivismus v rozhodovaní,*
- *nedodržiavanie pravidiel, nefunkčný kontrolný mechanizmus (nemožnosť odvolania, nezverejňovanie rozhodnutí, mien pracovníkov, ktorí s materiálmi pracujú a rozhodujú a pod.),*
- *nevymáhateľnosť dodržiavania pravidiel, zákony sa porušujú, ale žiadne opatrenia sa neprijímajú, sankcie ani kroky k náprave sa nevykonávajú.*

b) Úroveň neformálnych pravidiel

- *vplyv tradície a celkovej kultúry,*
- *vzorce správania – ak neexistujú normy, jednotlivci majú tendenciu za normu považovať to, čo im vyhovuje,*
- *ak neexistuje účinná represia, korupcia sa vypláca a ide o jeden z verejne akceptovateľných spôsobov dosahovania cieľov.*

Z uvedeného vyplýva, že úspech na úseku boja proti korupcii závisí predovšetkým od postupnej realizácie nasledujúcich krokov:

- *transparentnosť činnosti verejnej a štátnej správy,*
- *transparentnosť v politickej oblasti,*
- *sfunkčnenie kontrolných mechanizmov,*
- *riešenie vymáhateľnosti dodržiavania pravidiel (polícia, súdy, prokuratúra),*
- *médiá – transparentnosť a zabezpečenie korektnosti v tomto sektore zabráni potenciálnemu zneužitiu informácií.*

¹¹ NOACK, P. Die politische Dimension der Korruption: Oder, kann Korruption einem demokratischen System antun?, Kriminalistik, Kriminalistik Verlag, Heilberg, 1995. č. 7, s. 481 – 486.

Uvedené súbory príčin možného vzniku korupčného prostredia sa teda priamo dotýkajú aj našej spoločnosti. Uvedenú skutočnosť je potrebné vnímať, pretože je absolútne jasné, že delikty korupcie poškodzujú právo. Avšak súčasná mentalita nášho obyvateľstva fakticky zapričňuje, že tento jav je tolerovaný. Máme z toho pocit rozsiahlej erózie právneho vedomia.

Dnes je snaha po čo najväčšej individuálnej slobode, pričom materiálne hodnoty stoja v popredí, aspekty etiky a morálky sa dostávajú do úzadia. Ako keby ten, kto berie, čo potrebuje, získaval obdiv. Spoločnosť sa rozpadá do egoistických skupín a skupiniek. Pojmy ako všeobecné blaho a občiansky záujem strácajú obsah. Veľmi veľa občanov pozná svoje práva, ale málokto vie, že práva determinujú aj povinnosti, ktoré musíme rešpektovať.

V danom prípade nedostatočné odhalenie a minimálna možnosť usvedčenia páchatel'ov z týchto protizákonných aktivít pôsobia ako skutočný začarovaný kruh, ktorý podporuje korupciu a zosilňuje nedôveru verejnosti v spravodlivosť.

Z uvedeného vyplýva, že za týchto okolností dáva aj ten malý počet známych prípadov dôvod na znepokojenie, lebo zjavne tvorí iba vrchol ľadovca. Súhlasíme s tvrdením nemeckého kriminológa, pána Nocka, ktorý hovorí "*...latentnosť v oblasti deliktov korupcie je v porovnaní s inými trestnými činmi enormne vysoká a iba ťažko posúditelná. Na odhalenie neznámych prípadov sú doteraz používané techniky, ako je vyťažovanie páchatel'ov a svedkov, nedostačujúce, pretože tu spravidla chýba personifikovaná obeť*".

5) Základným predpokladom úspešného riešenia tohoto problému je poznať formy korupčného konania, napríklad korupciu a konania s ňou súvisiace predovšetkým v štátnej správe, verejno-právnych inštitúciách a orgánoch obcí a pod.

Uvedené poznanie o tomto probléme je možné získať aj prostredníctvom otvorenej diskusie, ktorú je potrebné viesť v kolektívoch na jednotlivých pracoviskách, verejne prostredníctvom médií a pod.

Rešpektujúc uvedené úvahy, korupciu je možné diferencovať do nasledujúcich relatívne samostatných skupín:¹²:

- a) **Jednoduchá korupcia**, ktorou je možné rozumieť sľub alebo poskytnutie neoprávnenej platby, alebo výhody verejnému (štátnemu) zamestnancovi za účelom získania individuálnej výhody, teda také konanie, ktorým je narušená rovnosť medzi občanmi. Môže ísť o úplatok za vybavenie stavebného povolenia na individuálnu stavbu, úplatok policajtovi za neodobratie vodičského preukazu, úplatok colnému úradníkovi za nesprávne vymeranie cla a pod.
- b) **Ekonomická korupcia**, v zmysle definície OECD, teda narušenie rovnosti medzi podnikateľskými subjektmi. Tu je možné rozumieť prípad, keď verejný úradník za úplatu rozhodne v privatizácii v prospech určitého podnikateľského subjektu, prideli verejnú objednávku, dotáciu, alebo pri verejnej obchodnej súťaži vyradí za úplatu konkurencii cenové podmienky ďalších účastníckych firiem a pod.
- c) **Politická korupcia**, ktorou je narušená rovnosť medzi občanmi alebo podnikateľskými subjektmi, avšak sľub alebo poskytnutie neoprávnenej platby alebo inej výhody smeruje k voleným zástupcom či funkcionárom politickej strany, kde dochádza k individuálnemu obohacovaniu. *Tu je vhodné pripomenúť konvenciu, že politické strany, funkcionári politických strán a samozrejme aj volení zástupcovia sú v parlamentnej demokracii na úrovni verejných činiteľov, a konanie, ktoré je predmetom korupcie, sa týka najmä verejných prostriedkov a statkov. Zaistenie občianskej individuálnej výhody (napríklad zaistenie lukratívnej funkcie či pracovného miesta) zasa likviduje rovnosť občiansku. V parlamentnej demokracii existuje*

¹² Pozri: prameň č. 3, s. 279

legitímne ovplyvňovanie rozhodovania volených zástupcov, formou tzv. lobingu a odlišenie metód, teda korupcie a lobingu bude robiť problémy.

Politická korupcia nie je nič iné ako jedna stránka politického stavu, v ktorom sa štát nachádza. Úpadok politickej morálky, ktorému je vystavená časť štátnych úradníkov, má nepochybne čo robiť s tým, či sa tomu sami chcú brániť. V danom smere je možné uviesť, že základnými motivačnými faktormi sú:

- peniaze,
- potešenie z práce,
- prestíž, ktorú prináša určité postavenie v spoločnosti.

Ak štátny úradník nemá možnosť uspokojiť svoje ambície, hľadá inú kompenzáciu z titulu svojho úradu, a preto je v určitom rozpore konštatovanie, že pri korupcii ide o slabosť a zlyhanie človeka.

Každý prípad veľkej korupcie ohrozuje plnenie funkcií štátu.

d) **Úplatkárstvo** – kde ide o sľub alebo poskytnutie akejkoľvek neoprávnenej platby alebo iných výhod nie iba verejnému činiteľovi za účelom získania individuálnej výhody, tak v oblasti občianskej, ako aj v oblasti podnikania. Môže ísť napríklad o *poskytnutie úplatku úverovému referentovi peňažného ústavu za pridelenie úveru či likvidátorovi poisťovne za urýchlenie likvidácie poisťnej udalosti, alebo jej skreslenie v prospech poistenca. Nejde o verejných činiteľov, a teda sa tieto prípady vymykajú z definície korupcie podľa OECD, no aj tieto prípady narušujú princíp rovnosti občana alebo rovnosť podnikateľskú.*

6) Analýzou prejavov korupcie je možné zistiť, **že činnosť zúčastnených osôb pri páchaní korupcie sa vyznačuje vysokou utajenosťou.**

Hoci sa vie, že korupcia existuje, pri analýze odhalených trestných činov sa málo frekventovane objavujú konania spojené s korupciou. Uvedená skutočnosť nasvedčuje tomu, že väčšina prípadov ostáva neodhalená – latentná. Najčastejšou príčinou je, že objasnené nesprávne, v našom prípade korupčné konanie spolupracovníkov, sa zastiera predovšetkým v snahe nepoškodiť dobré meno podniku alebo úradu. Nedostatočné odhalenie a minimálna možnosť usvedčenia páchatel'ov tohto špecifického druhu kriminálneho konania pôsobia ako skutočný začarovaný kruh podporujúci korupciu, ktorý zosilňuje nedôveru verejnosti. Základným predpokladom úspešného riešenia tohto problému je poznať formy korupčného konania. Napríklad korupcia a konania s ňou súvisiace sa predovšetkým v štátnej správe, verejno-právnych inštitúciách a orgánoch a obciach najčastejšie prejavujú ako:

- *úplatkárstvo, zneužívanie právomoci verejného činiteľa,*
- *získavanie neprimeraných alebo neopodstatnených, nekontrolovateľných materiálnych a nemateriálnych výhod v súvislosti s výkonom niektorých verejných funkcií,*
- *koristenie z funkcie alebo postavenia vo verejnom živote v dôsledku ich zneužitia,*
- *nestatočné nadobúdanie hnutel'ného i nehnuteľného majetku, verejné obstarávanie tovarov, služieb a verejných prác v rozpore so zákonom, zneužívanie informácií o skutočnostiach dôležitých v obchodnom styku, ktoré pracovník alebo funkcionár orgánu verejnej správy alebo verejno-právnej inštitúcie získal z titulu svojej funkcie alebo pracovného zaradenia,*
- *zlučovanie súkromnej podnikateľskej činnosti s výkonom funkcie v orgánoch verejnej správy a ťaženie z funkcie v prospech vlastnej podnikateľskej činnosti,*
- *súbežné vykonávanie niektorých činností a funkcií, ktoré by inak mohli k uvedeným negatívnym javom viesť;*
- *protekciónárstvo a nedôvodné nadržovanie, respektíve uprednostňovanie,*
- *personálna nestabilita, sociálna a právna neistota pracovníkov v štátnej službe,*

- *diskriminácia v povolani z dôvodu politickej príslušnosti,*
- *financovanie politických strán a hnutí z nelegálnych zdrojov alebo na úkor záujmov spoločnosti a iné.*¹³

7) Oblasti verejnej a štátnej správy majú vo svojom vlastníctve informácie alebo vydávajú rozhodnutia, ktoré predstavujú pre tretiu osobu hmotnú alebo nehmotnú hodnotu. **Prakticky všetky oblasti verejnej a štátnej správy sú cieľovými objektmi korupčných konaní,** z uvedeného dôvodu sú ohrozené najmä pri:

- *získavanie interných informácií (napr. o stavebných investíciách, o ponukách konkurentov vo výberovom konaní, o pripravovaných policajných opatreniach, informácie o interných dátach inštitúcií a pod.),*
- *riadenie správneho konania (vystavovanie povolení a dokladov, manipulácia konkurzných konaní, potláčanie postihov proti porušovaniu poriadku a pod.),*
- *vybudovanie pozície moci (predovšetkým vytváraním vzťahov závislosti, ktoré zabezpečia následné presadzovanie záujmov).*

V súčasnosti je možné k uvedeným bodom uviesť celý rad zjavných indikátorov, ktoré nasvedčujú tomu, že takéto praktiky sú presadzované v procese netransparentne realizovanej privatizácie národného majetku, ktorá prebieha ako "smršť" a mnohokrát má aj také následky. Obdobne je možné sa vyjadriť aj o rôznych "reštitúciách".

Žiaľ, v neposlednom rade sa dotýka aj niektorých príslušníkov Policajného zboru a Colnej správy. Ak sa odmyslia etické, morálne a právne hľadiská, títo jedinci sa správajú veľmi neprofesionálne. Neuvedomujú si, že všetky investované peniaze, resp. iná poskytnutá služba zo strany kriminálneho subjektu (kriminálnej skupiny), musia priniesť pre neho výhodu. To znamená, že za prvú, respektíve druhú službu (napr. odovzdané informácie) dostane zaplatené, avšak pri ďalšom nezákonnom kontakte so zločinom sa pozície mnohokrát menia, t. j. "platcom" sa stáva policajt.

Z analýzy jednotlivých charakteristík korupcie, ktoré odborníci používajú pri riešení otázok týkajúcich sa korupcie, vyplýva, že ňou môžeme rozumieť konanie, správanie, pre ktoré je typická:

- *snaha o získanie individuálnej výhody (hmotná alebo nehmotná),*
- *vedomé porušovanie dohovorených spoločenských pravidiel (právnych noriem),*
- *zásah do verejnej (štátnej) či pološtátnej správy,*
- *honorovanie určitou službou, výhodou, hmotnou či nehmotnou,*
- *vysoký stupeň latencie a racionality.*¹⁴

Na základe prezentovaných názorov navrhujeme, aby termínom korupčná kriminalita bolo označované: aktívne kriminálne konanie, ktoré je výsledkom cieľavedomého správania ich účastníkov. Vždy je tu určitý záujem dosiahnuť stanovený cieľ kriminálnym správaním, pretože spôsob dosiahnutia tohto cieľa legitímnymi prostriedkami je ťažko dosiahnuteľný, komplikovaný a časovo náročný.

Korupčným konaním teda možno rozumieť **také konanie, ktorým sa porušuje verejný a občiansky poriadok, všeobecný záujem v prospech špeciálnej osobnej výhody.**

¹³ LISOŇ, M., FURMAN, L. a kol. *Kriminalita páchaná v ekonomike*, 2. časť, Akadémia PZ : Bratislava 1998, s. 11.

¹⁴ BALOUN, V. *K ekonomickým príčinám korupcie: popis javu a definície*, In *Kriminalistika* roč. XXXII., č. 4/1999, s. 275

Miera latencie trestných činov korupcie

Pojem „odhaľovanie“ sa vzťahuje na latentnú kriminalitu. Jedným z typických rysov korupčnej kriminality je latencia jej jednotlivých foriem. Odhaľovanie trestných činov je špecifická činnosť, ktorú plnia príslušníci Policajného zboru v zmysle zákona.¹⁵

Vedecká práca v tejto oblasti, podľa nášho názoru, musí vychádzať zo spoločenskej požiadavky, ktorú si skúmajúci subjekt hypoteticky určí, a následne jej realizáciou ju buď vyvráti, alebo potvrdí. V predchádzajúcej časti, pri charakterizovaní korupčnej kriminality sme uviedli, že jedným z rysov tohto fenoménu je jeho latencia. Uvedené konštatovania tvorí základ obsahu našej hypotézy, ktorú potvrdilo 140 respondentov (100 %) oslovených prostredníctvom dotazníka. Na základe tohto tvrdenia respondentov je možné formulovať nasledujúcu hypotézu:

„Dominantným rysom trestných činov korupčnej kriminality je ich latencia, preto musia byť vyvíjané aktivity smerujúce k ich odhaleniu a zisteniu skutkového stavu na začatie trestného stíhania a vznesenie obvinenia.“

Latentný (lat.) znamená skrytý, utajený, neprejavujúci sa navonok. V policajnej praxi štatistické údaje charakterizujúce stav, štruktúru a dynamiku trestných činov korupčnej kriminality poskytujú obraz len o registrovanej vyšetrovanej trestnej činnosti, nie o celom súbore týchto kriminálnych aktivít, pretože ich časť nevychádza najavo a tvorí tzv. skrytú (latentnú) kriminalitu. Z uvedeného dôvodu je relativita objektivity štatistických ukazovateľov pomerne značná. A aj z tohto dôvodu je možné jednoznačne označiť túto skutočnosť ako paradox policajnej praxe, ktorým sú v mnohých prípadoch zakrývané skutočné problémy, a to predovšetkým pri jej organizovaní a hodnotení. Aj touto poznámkou sa autor tejto štúdie pomerne kriticky vyjadruje k dominantnému využívaniu štatistických ukazovateľov pri hodnotení dosahovaných výsledkov svojich podriadených a pod.

Záujmom spoločnosti je zabezpečenie účinnej ochrany pred všetkou kriminalitou. Je nesporné, že čím vyšší je pomer nezistených (neodhalených, neregistrovaných, a teda zásadne nepostihnuteľných) trestných činov k počtu zistených (odhalených, registrovaných a postihnuteľných), tým viac sa zhoršuje situácia, ktorá je v najhlbšom rozpore so záujmami spoločnosti na účinnej ochrane aj pred kriminalitou páchanou v ekonomike.

Latentná kriminalita je javom, ktorý výrazne oslabuje preventívnu i represívnu úlohu trestného práva.

Na skúmanie otázok latencie korupcie je potrebné vysvetliť a objasniť podstatu latencie v širších súvislostiach.

Z publikovaných informácií, ktoré sumárne charakterizujú danú skupinu kriminálnych aktivít, vyplýva, že medzi odborníkmi nie je jednotný názor na samotnú podstatu tohto javu. Uvedené konštatovanie nám v procese výskumu potvrdilo aj 140 oslovených respondentov (šk. rok 2007/2008 – externí poslucháči A PZ v Bratislave – 100 %).

Jedna skupina odborníkov pod pojem latentná kriminalita zahrňuje všetky trestné činy, ktoré z rôznych dôvodov zostávajú pred políciou, prokuratúrou alebo súdom utajené a nie je možné ich preto štatisticky podchytiť¹⁶ (s čím sa stotožňuje aj 67,5 % respondentov).

Druhá skupina ju chápe ako súhrn všetkých nikde nezaregistrovaných trestných činov, t. j. ktoré nie sú uvádzané v kriminálnych štatistických prehľadoch¹⁷ (k tomuto názoru sa kladne vyslovilo 22,5 % respondentov).

¹⁵ Zákon č. 171/1993 Z. z. o PZ v znení neskorších predpisov, ustanovenie §-u 2, ods. 1, písm. c).

¹⁶ NESNÍDAL, J. Latentní kriminalita (úvaha nad některými trestněprávními, kriminologickými a kriminalistickými aspekty), In *Československá kriminalistika*, č. 4/1989, s. 289 – 292.

¹⁷ Tamže: s. 293 – 295.

Ako vyplýva z citovaného prameňa, iní idú ešte ďalej a pod pojem latentná kriminalita zaraďujú trestné činy, ktoré sú aj iným orgánom v trestnom konaní známe, ale z tých alebo oných príčin nie sú evidované.

Z uvedeného je zrejmé, že takto je možné rozsah trestných činov, ktoré sú považované za latentné, rozširovať a zužovať. Domnievame sa, že v prípadoch, keď niektorí pracovníci príslušného orgánu porušia stanovený postup, a to aj napriek tomu, že sa dozvedeli o trestnom čine, ale ho neregistrujú, nie je účelné zahrnúť pod pojem latentná kriminalita. Ide o porušenie zákona, zásady legality Trestného poriadku.

Podľa nášho názoru spoločným znakom latentnej kriminality je skutočnosť, že orgány zabezpečujúce úlohy na úseku kontroly kriminality o nich nevedia a objektívne nemôžu na ne adekvátne reagovať. Podobný názor prezentoval aj J. Nesnídal.¹⁸ Z akceptácie tejto charakteristiky vyplýva, že za rozhodujúce kritérium začlenenia spáchaného trestného činu do kategórie latentnej kriminality je potrebné považovať povahu prekážky, ktorá existuje a bráni jeho poznaniu. To znamená, že pod pojem latentná kriminalita je možné zahrnúť *všetky trestné činy, ktoré reálne existujú (k ich spáchaniu došlo), avšak táto skutočnosť orgánom zabezpečujúcim kontrolu kriminality nie je známa*. Inými slovami, je to tá časť skutočne spáchanej trestnej činnosti, ktorá z rôznych dôvodov zostáva polícií a vyšetrovateľom PZ neznáma, a preto nie je štatisticky registrovaná. Jej objem ako celok alebo objem jednotlivých druhov trestných činov môžeme na základe rôznych symptómov len odhadovať.

Zistiť stav a štruktúru všetkých činov, ktorými boli porušené trestnoprávne normy a za ktoré by mala byť ako právny následok uložená trestná sankcia, nie je vzhľadom na existenciu latencie v súčasnosti možné. Uvedené tvrdenie je možné akceptovať aj pri iných druhoch kriminality. Podľa nášho názoru je totiž veľmi náročné vypracovať exaktné metódy, ktorými by sme mohli dospieť k zisteniu kvantitatívneho podielu latentnej kriminality na celkovej kriminalite a vnútri jednotlivých kategórií kriminality – ich mieru latencie.¹⁹

Metódou na zistenie miery latencie pri trestných činoch korupcie bolo dotazníkom oslovených 140 respondentov. Pri skúmaní miery latencie boli zistené zaujímavé názory.

Z uvedeného počtu respondentov 56 % uviedlo, že na 100 odhalených trestných činov korupcie pripadá 400 trestných činov, ktoré neboli zistené. (Matematicky to vyjadrili pomerom 1 : 4, pričom v danom prípade 1 znamená 100 %).

21 % respondentov uviedlo, že na 100 odhalených trestných činov uvedeného druhu kriminality pripadá 80 trestných činov neodhalených. (Matematicky to vyjadrili 1 : 0,8). 16 respondentov (8 %) odhadlo mieru latencie pomerom 1 : 8 a 7 % respondentov uviedlo dokonca pomer 1 : 10.

Ostatní 16 respondenti (8 %) na uvedenú otázku nevedeli odpovedať.

Uvedené konštatovanie korešponduje so zistením, ktoré vyplýva z realizovaného výskumu, ku ktorému sa prikláňa väčšina respondentov.

Aj tieto závery exploratívneho prieskumu sú dostatočným motívom skúmania otázok týkajúcich sa determinantov, ktoré ovplyvňujú tento stav.

V procese výskumu pri riešení tejto úlohy, ktorá vyplýva z cieľov predkladanej štúdie, boli zisťované názory odborníkov z policajnej praxe na príčiny a podmienky, ktoré najvýraznejším spôsobom ovplyvňujú latentnosť korupčnej kriminality. Cieľom skúmania tejto úlohy bola konfrontácia názorov, sekundárne porovnanie výsledkov výskumu, ktoré boli získané pri skúmaní príčin a podmienok, ktoré ovplyvňujú páchanie korupcie.²⁰

¹⁸ NESNÍDAL, J. *Neodvratnosť trestného postihu a OPC*, Praha : KÚ VB, 1989, s. 55.

¹⁹ KOUBOVÁ, E. *Latentní kriminalita a její výzkumy ve světě (Victim Surveys)*, Československá kriminalistika č. 4/1991, s. 325 – 330.

²⁰ AUGUSTÍN, P. Príčiny a podmienky páchania trestného činu korupcie, In *Policajná teória a prax* 2/2008, s. 5 – 15.

Odhaľovanie trestných činov (nielen korupcie) prebieha za konfliktnej situácie, ktorá sťažuje zistenie samotnej existencie udalosti – trestného činu. Konfliktnú situáciu ovplyvňuje predovšetkým:

- rozpor medzi rozsahom a kvalitou aktivít, ktoré vyvíja páchateľ v procese páchania trestného činu v jeho jednotlivých štádiách,
- aktivity, ktoré môžu realizovať pracovníci zabezpečujúci úlohy na úseku odhaľovania trestného činu korupčnej kriminality,
- právne vzťahy, ktoré vznikajú medzi páchateľom a príslušníkmi PZ, ktorí sa podieľajú na odhaľovaní, a ktoré vymedzujú práva a povinnosti oboch strán pri realizácii trestnej činnosti.

Pri skúmaní týchto vzťahov sme zistili nasledujúce fakty:

- *príslušníci PZ môžu plniť úlohy na úseku odhaľovania len v súlade so zákonom a v rozsahu, ktorý je stanovený (limitovaný) zákonom; uvedené limity sú páchateľom trestných činov známe (čo potvrdili počas riadeného rozhovoru 16 respondenti (pracovníci policajnej praxe – 100 %),*
- *páchatelia trestného činu korupcie pri realizácii vytýčených cieľov žiadne zákony ani limity neuznávajú; ich aktivity sú tajné nielen pred verejnosťou, ale aj pre príslušníkov PZ (s čím súhlasilo aj 100 % respondentov),*
- *páchatelia trestných činov páchajú trestnú činnosť korupcie v čase a priestore, v ktorom sa nenachádzajú pracovníci zabezpečujúci kontrolu kriminality, pričom ako jediná je aktivita páchateľa (túto skutočnosť označilo 87,5 % respondentov),*
- *pri riešení úloh, ktoré sú spojené s odhaľovaním trestného činu, participujú (priamo, resp. sprostredkovane) páchatelia trestného činu; informácie o aktivitách príslušníkov polície vyvolávajú reakciu zo strany páchateľa, ktorej cieľom je utajiť odraz aktivít, ktoré vykonal v procese páchania trestného činu, resp. paralyzovať aktivity príslušníkov polície (k tejto skutočnosti sa kladne vyjadrilo aj 70 % respondentov),*
- *páchatelia trestných činov v procese prípravy a páchania trestných činov korupcie využívajú stále častejšie a v širšom rozsahu vedecké poznatky a moderné technické prostriedky, nezriedka natoľko kvalitatívne nové, že im umožňujú páchať a účinne zastierať trestnú činnosť, ktorá bola dosiaľ málo frekventovaná alebo sa dosiaľ vôbec nevyskytovala; markantným príkladom je korupcia páchaná využitím modernej detekčnej techniky na zistenie ITP (čo potvrdilo aj 67,5 % respondentov),*
- *rast profesionálnej úrovne páchateľov je zrejímavá; zmeny v samotnom spôsobe páchania trestných činov korupcie sú dôsledkom kriminálnych skúseností, technických prostriedkov, ktoré páchatelia využívajú na páchanie trestnej činnosti (prostriedky kontrastovania, spojovacie prostriedky, kopírovacie zariadenia a iné), (s tým súhlasí aj 62,5 % respondentov),*
- *profesionálna úroveň páchateľov sa prejavuje aj v samotnej racionalizácii organizácie a riadenia v procese páchania a zakrývania trestnej činnosti korupcie, (túto skutočnosť potvrdilo aj 62,5 % respondentov). V tejto súvislosti (už v roku 1989) Nesnídal²¹ konštatuje: „Nie je žiadnou výnimkou, že organizované, konšpiratívne skupiny, zaoberajúce sa predovšetkým hospodárskou kriminalitou, riadia svoju činnosť „modernými“ spôsobmi a postupmi – jednotlivé etapy sú naplánované, úlohy rozdelené, sily a prostriedky rozmiestnené v súlade s odporúčaniami a návodmi vypracovanými náukou o riadení. Niekedy sú dokonca na riešenie určitých problémov najatí odborníci, ktorí nepoznajú ciele svojej práce, odovzdávajú organizovanej skupine poznatky, umožňujúce kvalifikovanejšie a ľahšie postupy trestnej činnosti. Boli zaznamenané prípady, keď členovia takýchto organizovaných skupín používali*

²¹ NESNÍDAL, J. *Neodvratnosť trestného postihu a OPC*, Praha : KÚ VB, 1989, s. 136.

spravodajskú techniku a metódy (napr. veľmi dokonalú hĺbkovú previerku osôb pred samotným kontaktom, pri detekcii operatívnej techniky (kotrasledovaní atď.).“;

- *vzhľadom na miesto, čas, kde, resp. kedy dochádza k trestnej činnosti, a vzhľadom na subjekty tejto trestnej činnosti neexistujú svedkovia; uvedenú situáciu páchatel' mnohokrát ovplyvňuje napríklad tým, že do trestnej činnosti zapojí svojich podriadených, veľmi cieľavedome a systematicky dostane svojich podriadených do určitej závislosti – napr. vydieraním, zavražďovaním a pod. (s čím súhlasilo 57,5 % respondentov),*
- *do páchania trestnej činnosti zapája páchatel' aj iné subjekty – firmy, organizácie (aj v zahraničí), čím výrazne sťažuje odhalenie a následne dokumentovanie trestnej činnosti (čo potvrdilo 55 % respondentov),*
- *následná korupcia sa využíva ako prostriedok na presadenie svojich zámerov, napr. vytváranie určitej formy možného vydierania, na zabránenie realizovania objektívnej kontroly, resp. samotného procesu odhaľovania trestnej činnosti, a to aj zo strany príslušníkov Policajného zboru a pod. (tento názor si osvojilo aj 95 % respondentov).*

Zovšeobecnením uvedeného konštatovania môžeme vysloviť záver, že zakrývanie, zahadzovanie trestnej činnosti korupcie sťažuje a mnohokrát i znemožňuje jej odhalenie, čo má vplyv na rast latencie. Dôkladná príprava, premyslený postup páchatel'ov pri dokonaní trestného činu a ich kriminálna agresivita, motivácia a skúsenosť spôsobujú, že trestný čin je ťažko odhaliteľný.

Vzhľadom na nezistené objektívne a subjektívne podmienky korupčnej kriminality sú vytvárané pre páchatel'ov vhodné predpoklady na jej latentnosť.

Domnievam sa, že aj tieto úvahy sú významné z hľadiska posudzovania otázok súvisiacich s charakteristikou štátnej správy, ktorej pracovníci môžu byť subjektmi korupčných kriminálnych aktivít, pričom predpokladám, že informácie publikované v tejto štúdii sa stanú objektom odbornej diskusie.

Literatúra

AUGUSTÍN, P. Príčiny a podmienky páchania trestného činu korupcie, In *Policajná teória a prax* 2/2008, s. 5 – 15.

BALÁŽ, P. Spoločnosť proti korupcii prostredníctvom trestno-právnych predpisov, In *Policajná teória a prax*, 1998, roč. VI, č. 3/1998.

BALOUN, V. K ekonomickým príčinám korupcie: popis javu a definície, In *Kriminalistika*, roč. XXXII., č. 4/1999.

BANGO, D., LIŠIŇ, M. *Aspekty odhaľovania a dokumentovania korupcie*, Akadémia PZ, Bratislava 2003,

ČENTEŠ J., PAVLOVIČ, J. Právna úprava korupcie, In *Korupcia v Policajnom zbore a iných oblastiach spoločenského života*, Bratislava : Akadémia PZ.

IVANOVÁ, M., MANÍKOVÁ, Z. *Slovník cudzích slov*, SPN, Bratislava 1983.

LIŠIŇ, M., FURMAN, L. a kol. *Kriminalita páchaná v ekonomike, 2. časť*, Akadémia PZ : Bratislava 1998.

Národný program boja proti korupcii vyhlásený na 106. zasadaní vlády SR dňa 21. 6. 2000, Bratislava 2000.

NOACK, P. Die politische Dimension der Korruption: Oder, kann Korruption einem demokratischen System antun?, *Kriminalistik*, Kriminalistik Verlag, Heilberg, 1995. č. 7.

PROTIVINSKÝ, M. Politické dôsledky korupcie, In *Kriminalistický zborník*, 1996, roč. XL., č. 2/1996.

ZAJAC, P. Prejavy korupcie v Policajnom zbore Slovenskej republiky a možnosti jej predchádzania, *Zborník z teoreticko-praktického seminára: Organizovaná kriminalita a korupcia ako jedna z jej foriem*, Bratislava : Akadémia PZ, 1996.

ZACHERT, H. L. *Korruption in der öffentlichen Verwaltung – Lagebild und Bekämpfungsansätze*,

Zborník zo seminára „Korruption“, konaného 28. – 30. marca 1995, Münster, s. 23 – 44. „Sociálna ochrana, korupcia, ochrana verejnej správy a nezávislosť justície“; usporiadatelia: Medzinárodná organizácia sociálnej ochrany (ISSD), Centro studio Giuridici v Lecce, Národné centrum prevencie a sociálnej ochrany (ODS) v kooperácii s OSN – sekciou prevencie a trestnej justície, pod záštitou ministerstva spravodlivosti. Závery publikované v *Kriminalistike* č. 3/1997 s. 257 – 261.

Key words: accidental corruption, economic corruption, political corruption, spontaneous corruption, organized corruption, clientelism, lobbying, state administrative, public administrative.

Resume

The author, referring to historical sources, states that the manner of corruption behaviour encounters people from antiquity up till now when new forms are still arising. In his considerations, which he compares with the ideas of other reputable experts, he presents that corruption as an antisocial communication logically originated concurrently with origin of higher organization of society. We can say that it originated with state which functions are executed by established state administrative so it is not result of the form of governing or social order. As the author emphasizes it is not possible to tolerate it in this sphere due to its social significance and mainly owing to its destructiveness of the state administrative.

As the author emphasizes, mainly due to these facts, it is important to examine degree of latency, which is influenced by whole range of objective as well as subjective determinants and it is necessary to use the results of this examination when organizing and managing the work of the police.

*Ing. Pavol Augustín, CSc.
riaditeľ odboru kontroly a inšpekcie
Colného riaditeľstva SR
e-mail: PavolAugustin@colnasprava.sk*

Recenzenti: Dr. Ján Šugár, CSc., doc. Ing. Miroslav Lisoň, PhD.